

HELSINGIN SYYTTÄJÄNVIRASTO
Porkkalankatu 13, 00180 Helsinki

28.2.2019 Dnro 022/01/19

Sosiaali- ja terveysministeriö

Asia: STM/449/2019 Helsingin syyttäjänviraston lausunto lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelu-raportista

Helsingin syyttäjänviraston puolesta lausun lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelu-raportista seuraavaa:

Helsingin poliisin ja syyttäjien lähisuhdeväkivaltarikosten käsittelystä

Helsingin poliisilaitoksella toimii lähisuhdeväkivaltaan keskittynyt tutkintaryhmä, jossa on tällä hetkellä kaksi tutkinnanjohtajaa, joista toisen vastuualueena on pääsääntöisesti aikuisten välinen lähisuhdeväkivalta ja toisen vastuualueena on pääsääntöisesti lapsiin kohdistunut lähisuhdeväkivalta. Lisäksi ryhmässä on useita lähisuhdeväkivaltarikosten tutkijoita. Helsingin poliisilaitoksen lähisuhdeväkivaltaryhmä perustettiin marraskuussa 2012, jolloin se aluksi keskittyi vain lapsiin kohdistuneisiin rikoksiin. Aikuisten välinen lähisuhdeväkivalta tuli toimintaan mukaan keväällä 2013. Marraskuusta 2012 alkaen koottiin myös Helsingin syyttäjänvirastoon syyttäjäryhmä, jossa on kerrallaan useita syyttäjiä, joille keskittyvät käsiteltäviksi lähes kaikki Helsingin alueella tapahtuneet lähisuhdeväkivaltarikokset. Poliisin ja syyttäjien lähisuhdeväkivaltaryhmät tekevät tiivistä yhteistyötä tapaamalla useita kertoja vuodessa. Aluksi tapaamisia oli harvemmin, sitten suunnitellusti joka toinen kuukausi ja kun toiminta alkoi vakiintua, vakiintuivat myös tapaamiset noin kolme vuotta sitten nykyiseen neljää kertaa vuodessa. Tapaamisissa käydään läpi poliisin ja syyttäjien välistä yhteistyötä kuten muun muassa sovitteluun liittyviä asioita ja linjauksia. Helsingissä on jo vuosia ollut erittäin tiivistä yhteistyötä poliisin ja syyttäjien välillä lähisuhdeväkivaltarikosten osalta, joka on koettu erittäin tarpeelliseksi, hyödylliseksi ja toimivaksi.

Yleistä lähisuhdeväkivallan sovittelusta

Helsingin syyttäjänviraston näkemys on, että lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelua tulee voida jatkaa kuten raportissakin on todettu ja tärkeänä pidetään myös sitä, että lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelussa tulee voida varmistaa, että sovittelu on kaikissa tilanteissa kansainvälisten sopimusten ja veloitteiden mukaista sekä asianosaisille hyödyllistä ja uhrille turvallista. Lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelu on tärkeää monestakin syystä, joista tärkeimpinä mainittakoon, että lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelussa pyritään mahdollistamaan uhrin ja tekijän kohtaaminen, uhri ja tekijä joutuvat aidosti keskustelemaan ja sopimaan asioista toisin kuin oikeudenkäynnissä, sovittelussa ei keskitytä pelkästään rikokseen vaan osapuolten suhteeseen laajemmin, sovittelussa on mahdollista päästä monesti parempiin ratkaisuihin kuin oikeudenkäynnin ja tuomion avulla, sovittelu ennaltaehkäisee lähisuhdeväkivallan uusiutumista

HELSINGIN SYYTTÄJÄNVIRASTO
Porkkalankatu 13, 00180 Helsinki

28.2.2019 Dnro 022/01/19

paremmin kuin rikostuomio, sovittelun avulla voidaan sitouttaa esimerkiksi päihteiden käytön vähentämiseen, sovittelu edistää traumaattisista tapahtumista toipumista ja sovittelussa mahdollistetaan myös uhrin ja tekijän välinen keskustelu väkivaltaan johtaneista syistä, jota he eivät voi käydä oikeudenkäynnissä.

Helsingin syyttäjänviraston kanta on sama kuin Valtakunnansyyttäjänviraston sovittelutyöryhmän mietinnön (31.1.2006), että lähisuhdeväkivaltaa sisältäviä tapauksia ei pitäisi sovittaa, jos väkivalta on kyseisessä suhteessa toistuvaa tai kun osapuolet ovat jo aikaisemmin osallistuneet sovitteluun lähisuhdeväkivallan vuoksi tai jos tekijän suhtautuminen tapahtuneeseen rikokseen tai tekijän ja uhrin välinen suhde muutoin osoittaa tekijän pitävän väkivallan käyttöä hyväksyttävänä keinona lähisuhteessa ilmenevien ristiriitojen ratkaisemiseksi.

Lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelu on myös siitä syystä tärkeää, että monesti saattaa olla tilanne, jossa selvitys itse tapahtumista on vain osapuolten vastakkaiset kertomukset, jolloin asian käsittely ei päädy tuomioistuimeen saakka ja sovittelu on ainoa tilanne, jossa asiaa käsitellään ja siihen puututaan.

Sovitteluun ohjautuvien lähisuhdeväkivaltarikosten osalta on kuitenkin huomioitava, että lähisuhdeväkivaltarikoksiin liittyy tiettyjä erityispiirteitä ja niiden sovitteluun ohjaamisessa ja itse sovittelussa tulee tarkoin huomioida nämä erityispiirteet.

Erityisen tärkeänä pidetään sitä, että lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelu on koko maassa yhtenäistä sovitteluun ohjaamisen sekä itse sovittelun kannalta.

Raportin kehittämiskohteet

Raportin kehittämiskohteista otetaan kantaa erityisesti niihin, joissa vastuutahoksi on merkitty syyttäjä. Lisäksi lausutaan myös joistakin muista kohdista yleisellä tasolla.

Kehittämiskokonaisuus 1: sovitaan yhteiset kriteerit millaisia lähisuhdeväkivaltarikoksia voidaan ohjata sovitteluun

Kehittämisehdotus 1 (vastuutaho: POHA, poliisilaitokset):

Kannatetaan ehdotusta, että poliisissa tulee lähisuhdeväkivaltarikosten tutkinta keskittää tutkijoille, jotka ovat koulutettu lähisuhdeväkivaltailmiöstä ja sovittelusta. Helsingin poliisilaitoksella toimiva lähisuhdeväkivaltaan keskittynyt tutkintaryhmä on erittäin hyvä esimerkki siitä, kuinka parhaimmillaan poliisi toimii lähisuhdeväkivaltarikosten tutkinnassa.

Kehittämisehdotus 2 (vastuutaho: poliisilaitokset, syyttäjät):

HELSINGIN SYYTTÄJÄNVIRASTO
Porkkalankatu 13, 00180 Helsinki

28.2.2019 Dnro 022/01/19

Kannatetaan ehdotusta, että sovitaan yhteiset kriteerit millaisia tapauksia sovitteluun voidaan ohjata ja miten sovittelun edellytysten arviointi tehdään. Jonkinlainen työkalu tällaiseen arviointiin olisi tarpeen, mutta näiden kriteereiden kirjaamisessa tulee muistaa, että jokaisessa tapauksessa on omia erityispiirteitä ja viranomaisen on joka tapauksessa tehtävä tapauskohtaista kokonaisharkintaa, jolloin käytettävät työkalut eivät voi olla liian kaavamaisia, ettei käy niin, että sovitteluun kokonaisharkinnan perusteella soveltuva juttu ei ohjaudukaan sovitteluun, jos liian kaavamaisesti tietyn tyyppisiä lähisuhdeväkivaltarikoksia aletaan pitämään sovitteluun soveltumattomina.

Joka tapauksessa poliisi ensisijaisesti selvittää ennen sovitteluun ohjaamista käytetyn väkivallan laadun, vakavuuden, toistuvuuden ja osapuolten valtasuhteet ja hoitaa uhrin kuulemisen. Syyttäjällä ei ole mahdollisuutta yhtä kattavaan selvitystyöhön kuin poliisilla eikä syyttäjä tapaa osapuolia henkilökohtaisesti kuten poliisi. Uhrin kuuleminen sovitteluun liittyvissä asioissa on tarkoituksenmukaisinta ja kustannustehokkainta tehdä esitutkinnassa suoritettun kuulustelun yhteydessä. Syyttäjä voi lähettää jutun sovitteluun mikäli poliisin tekemän selvityksen perusteella sovittelun edellytykset täyttyvät, jos jostain syystä poliisi ei ole vielä asiaa sovitteluun lähettänyt. Tällainen tilanne on esimerkiksi se, että toinen osapuoli ei vielä esitutkinnassa ole suostunut sovitteluun, mutta ilmaisee halukkuutensa ja suostumuksensa sovitteluun vasta syyteharkinnan aikana syyttäjälle.

Poliisi on myös ensisijaisesti se taho, jonka tulee selvittää osapuolten suostumus esitutkimateriaalin lähettämistä sovitteluun samalla kun poliisi selvittää osapuolten suostumusta sovitteluun ylipäätään. Suostumukset materiaalin lähettämälle sovittelutoimistoon tulee olla hankittuna jo esitutkintavaiheessa poliisin toimesta vaikka poliisi ei itse asiaa lähettäisikään sovitteluun.

Kehittämisehdotus 3 (vastuutaho: poliisi, syyttäjät):

Syyttäjät tulevat myös tulevaisuudessa mahdollisuuksien mukaan kiinnittämään huomiota siihen, että jutun saadessaan sovittelun edellytykset tutkitaan ilman tarpeetonta viivytystä. Tämä on pyrkimyksenä jo nyt ainakin Helsingin syyttäjänvirastossa. Sovitteluun ohjautuvien ja soviteltujen lähisuhdeväkivalta-asioiden määrä valtakunnallisesti todennäköisesti lisääntyisi, kun syyttäjät pystyisivät tutkimaan sovittelun edellytykset joka puolella maata ilman aiheetonta viivytystä asian tullessa syyttäjälle ratkaistavaksi. Huomautetaan kuitenkin, että aina ei ole mahdollista tutkia ratkaistavaksi tulevaa asiaa heti siitä syystä, että syyttäjillä on lukuisia asioita yhtä aikaa ratkaistavana eikä jokaista asiaa ole mahdollista tutkia heti sen saavuttua syyttäjälle. Lähisuhdeväkivaltarikoksia tulisi tästäkin syystä keskittää vain tietyille syyttäjille, jotta sovittelun edellytysten tutkinnasta tulisi rutiininomaista menettelyä näissä asioissa.

Kehittämisehdotus 4 (vastuutaho: poliisi, syyttäjät):

Tukipalveluiden tarve ja niihin ohjaaminen tulee tapahtua poliisin toimesta. Poliisilla on parhaat edellytykset esitutkinnan aikana asianosaisia kuullessaan selvittää mahdollisten tukipalveluiden

HELSINGIN SYYTTÄJÄNVIRASTO
Porkkalankatu 13, 00180 Helsinki

28.2.2019 Dnro 022/01/19

tarpeellisuus ja ohjata oikeiden tukipalveluiden piiriin. Näin myös tukipalveluiden pariin ohjaaminen tapahtuu ilman tarpeetonta viivytystä. Syyttäjät eivät tapaa eivätkä haastattele asian osapuolia vaan tekevät ratkaisuja ainoastaan asiakirjaselvityksen ja rekisterien perusteella.

Kehittämisehdotus 5 (vastuutaho: poliisi, syyttäjät):

Sovittelussa saavutettu sovinto ei johda nykyiselläkään aina esitutinnan rajoittamiseen, syytteen nostamatta jättämiseen tai lievempään tuomioon vaan kukin viranomainen harkitsee asiakokonaisuutta sen erityispiirteet huomioon ottaen tapauskohtaisesti ja päättää itsenäisesti, minkä merkityksen antaa sovinnolle rikosprosessissa. Siten edes nyt ei ole kyse siitä, että sovittelussa saavutettu sovinto olisi automaatioperuste jutun päättymiselle eikä se sitä tule olemaan tulevaisuudessakaan. Seuranta voidaan suorittaa tilastollisissa tarkoituksissa. Syyttäjällä on itsenäinen syyteharkintavalta ja sovitteluun lähetettävät jutut arvioidaan aina tapauskohtaisesti, joten muuta merkitystä seurannalle, kuin tilastojen kerääminen, ei katsota tarpeelliseksi.

Kehittämiskokonaisuus 2: Luodaan yhtenäinen ohjeistus ja systemaattiset työvälineet lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelun edellytysten arvioimisen, sovittelun ja sovittelun keskeyttämisen avuksi

Kehittämisehdotus 1 (vastuutaho: ministeriöt, THL, sovittelutoimistot):

Kannatetaan ehdotusta, että toinen kahdesta sovittelijasta olisi lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelussa ammattihenkilö tai lähisuhdeväkivaltaan erikoistunut työntekijä. Lisäksi pidetään tärkeänä, että jokaisessa sovittelutoimistossa olisi sosiaalityöntekijä, jonka vastuulla olisi lähisuhdeväkivallan sovittelun edellytysten arviointi, koska nämä molemmat tekijät takaavat laadukkaan, turvallisen ja asianmukaisen sovitteluprosessin molemmille osapuolille.

Kehittämisehdotus 2 (vastuutaho: työryhmä, poliisi, syyttäjät, sovittelutoimistot):

Kannatetaan ehdotusta, että toimijoille luodaan työn tueksi työvälineet sovittelun edellytysten arviointiin ja riskinarviointiin, koska tällä toimenpiteellä varmistetaan osaltaan sitä, että lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelu on koko maassa yhtenäistä sovitteluun ohjaamisen sekä itse sovittelun kannalta.

Kehittämisehdotus 3 (vastuutaho: poliisi, sovittelutoimistot):

Kannatetaan ehdotusta, että palvelunohjauksen toteutumista varmistetaan sovitteluprosessin jokaisessa vaiheessa huomioiden asiakkaan prosessin aikana mahdollisesti muuttuneet

HELSINGIN SYYTTÄJÄNVIRASTO
Porkkalankatu 13, 00180 Helsinki

28.2.2019 Dnro 022/01/19

palvelutarpeet, koska tällä varmistetaan, että asiakkaat todella saavat palveluita ja ohjautuvat niihin palveluihin, joita he juuri kyseisellä hetkellä tarvitsevat.

Kehittämisehdotus 4 (vastuutaho: poliisi, syyttäjät, sovittelutoimistot):

Esitutinnan aikana huolellisesti tehdyillä kuulusteluilla on olennainen merkitys sille, että syyttäjä kykenee tekemään arviointia ainoastaan kirjallisen materiaalin eli esitutkintapöytäkirjan perusteella ja näin tunnistamaan riskiryhmässä olevat henkilöt. Mikäli asianomistajan kuulustelu on tehty vain pintaa raapaisten, voi esimerkiksi parisuhteen epätasa-arvoiset valtasuhteet jäädä syyttäjältä kokonaan havaitsematta. Riskiryhmien tunnistaminen tulee luonnollisesti olla osa selvitystä/arviota (kehittämiskokonaisuus 1 kohta 2) sovittelun tarkoituksenmukaisuudesta uhrin kannalta (sovittelu uhrin edun mukaista ja turvallista).

Kehittämisehdotus 5 (vastuutaho: poliisi, syyttäjät, sovittelutoimistot):

Tukihenkilömahdollisuudesta kertominen asianosaiselle hoituu myös luonnollisimmin poliisin toimesta samalla, kun suostumusta sovitteluun ja materiaalin lähettämiseksi selvitetään. Myös sovittelutoimisto kertoo tästä mahdollisuudesta ollessaan yhteydessä sovittelun osapuoliin.

Kehittämisehdotus 6 (vastuutaho: poliisi, syyttäjät, sovittelutoimistot):

Lähtökohtaisesti poliisi vastaisi rikosprosessin etenemisen informoimisesta samalla kun poliisi hankkii suostumukset ja kuulee henkilöitä. Mikäli asianosainen on yhteydessä syyttäjänvirastoon, syyttäjä kertoo rikosprosessin etenemisestä ja eri vaihtoehdoista, mihin sovittelu voi johtaa sekä sovittelun seurannasta ja sovittelusopimuksen laiminlyönnistä. Myös sovittelutoimiston tulee toteutuneen sovittelun yhteydessä kertoa, mihin sovittelu voi johtaa (esitutinnan rajoittaminen, syyttämättäjäättämisspätös tai syyte) ja mihin sovittelusopimuksen toteutumatta jääminen voi johtaa.

Kehittämisehdotus 7 (vastuutaho: THL, työryhmä, sovittelutoimistot):

Kannatetaan ehdotusta, että erillistapaamiset ovat aina pakolliset ennen yhteistapaamista eikä tästä voi tehdä poikkeuksia. Erillistapaamisissa osapuolilla on hyvä tilaisuus ilman toisen osapuolen läsnäoloa ulkopuolisen henkilön tukemana pohtia onko sovittelu se miten henkilö asiassa haluaa edetä sekä ulkopuolisilla henkilöillä arvioida soveltuuko sovittelu todella kyseisten henkilöiden asiassa.

Kehittämisehdotus 8 (vastuutaho: THL, työryhmä, sovittelutoimistot):

Kannatetaan ehdotusta, että sovittelutoimistoille luodaan kriteerit ja mallitekstit milloin jo käynnistetty sovittelu on keskeytettävä sekä mitä keskeyttämisen jälkeen tapahtuu, jotta uhrin turvallisuus tulee paremmin taatuksi sekä molempien osapuolten palvelutarpeet ja palveluihin ohjaaminen tulee varmistetuksi.

HELSINGIN SYYTTÄJÄNVIRASTO
Porkkalankatu 13, 00180 Helsinki

28.2.2019 Dnro 022/01/19

Kehittämisehdotus 9 (vastuutaho: sovittelutoimistot, työryhmä):

Lähisuhdeväkivallan sovittelusopimusten pakollisesta seuraamisesta sovittelutoimistoissa huomautetaan, että toivottavaa olisi, etteivät seuranta-ajat muodostu liian pitkiksi, jotta syyttäjät voisivat tosiasiallisesti odottaa seuranta-ajan päättymiseen saakka. Ehdotetaan, että seuranta-aika ei ylitä kuutta kuukautta, jotta kyseisen asian ratkaisu poliisilla tai syyttäjällä ei kestä kohtuuttoman pitkään. Syyttäjälaitoksessa seurataan yli vuoden syyteharkinnassa olevia asioita ja jos sovittelun seuranta-ajat ovat pidempiä kuin kuusi kuukautta voi asian ratkaiseminen vasta seuranta-ajan päätyttyä muodostaa ristiriidan syyttäjälaitoksen sisäisten ohjeiden kanssa.

Kehittämisehdotus 11 (vastuutaho: THL, sovittelutoimistot):

Kannatetaan ehdotusta, että vahvistetaan tutkimuksellista tietopohjaa kysymällä sovitteluprosessin asianosaisilta suostumus olla heihin myöhemmin yhteydessä tutkimustarkoituksessa, koska lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelusta olisi hyvä saada tutkittua tietoa tulevaisuudessa, jotta toimintaa voidaan mahdollisesti kehittää tutkitun tiedon perusteella.

Kehittämiskokonaisuus 3: Uudistetaan lähisuhdeväkivallan sovittelun koulutusta ja varmistetaan koulutuksen saatavuus yhteisistä kriteereistä, ohjeistuksesta ja lähisuhdeväkivaltailmiöstä

Kehittämisehdotus 1 (vastuutaho: THL, VKSV, POHA, POLamk, sovittelutoimistot):

Kannatetaan ehdotusta, että toimijat koulutetaan uusista ohjeista ja mahdollisista lakimuutoksista. Koulutuksesta olisi hyvä tulla säännöllistä tietyin aikavälein toistuvaa, koska toimijat vaihtuvat eikä kertauksesta koskaan ole haittaa vanhoillekaan toimijoille.

Kehittämisehdotus 3 (vastuutaho: THL):

Kannatetaan ehdotusta, että sovittelun edellytysten arviointia tekevillä sovittelun ammattihenkilöillä tulee olla lähisuhdeväkivaltailmiöön sekä lähisuhdeväkivallan sovitteluun liittyvä koulutus. Pidetään erityisen tärkeänä sitä, että sovittelun ammattihenkilöstö tunnistaa lähisuhdeväkivaltailmiön erityispiirteet työssään.

johtava kihlakunnansyyttäjä Harri Lindberg

Kihlakunnansyyttäjä Kaisa Ahla